

Макроекономски движења во Република Македонија во јули 2003 година

Во јули 2003 година беше задржан трендот на остварување на позитивни перформанси во реалниот сектор на економијата, како продолжение на започнатиот процес на консолидирање на македонската економија. Така, во јули беше регистрирано позначително месечно зголемување на производствената и надворешно-трговската активност, што резултираше со интензивирање на нивните кумулативни стапки на пораст. Така, обемот на индустриското производство во периодот јануари - јули 2003 година е повисок за 5,2% во однос на истиот период од 2002 година. Истовремено, стоковната размена со странство е кумулативно повисока за 21,5% во анализираниот период, при поизразен пораст на извозот (24,6%), наспроти порастот на увозот (19,7%).

Движењето на инфлацијата во јули беше под влијание на високиот сезонски пад на цените на земјоделските производи (главно зеленчукот), кој доминираше во однос на порастот на цените на електричната енергија за домаќинствата (поради отпочнатата фактичка примена на новата стапка на ДДВ за оваа категорија), така што во јули беше регистрирана месечна стапка на дефлација од 0,2%. Просечната стапка на инфлација во периодот јануари-јули 2003 година од 0,6%, претставува соодветна реализација на законски дефинираната цел на монетарната политика - одржување на ценовната стабилност. Во согласност со стратегијата на таргетирање на девизен курс, во јули девизниот курс на денарот во однос на еврото на девизниот пазар беше стабилен и се одржа на ниво од 61,24 денари за едно евро, во услови на поголема понуда од побарувачката за девизи.

Во јуни продолжи трендот на намалување на каматните стапки на банките, но со значително намален интензитет. Просечната пондерирана денарска активна каматна стапка во јули беше пониска за 0,3 процентни поени и изнесуваше 15,5%. Просечната пондерирана денарска пасивна каматна стапка забележа минимален месечен пад, со што се задржа на приближно исто ниво како и во претходниот месец (7,4%). Паралелното намалување на активните и пасивните каматни стапки, резултираше со речиси непроменето ниво на каматна маргина (8,1 процентен поен). Каматната стапка на пазарот на пари се задржа на релативно непроменето ниво (9,3%), во услови на зголемена активност на пазарот на пари, додека каматната стапка на аукциите на благајничките записи на НБРМ и во јули беше фиксна и изнесуваше 7%. Согласно пониското ниво на ликвидност во банкарскиот сектор во текот на месецот, износот на продадените благајнички записи на НБРМ забележа скромно намалување.

Во јули беше регистриран натамошен пораст на вкупниот депозитен потенцијал на банките, како основа за пораст на нивната кредитна активност. Имено, при поинтензивен пораст на депозитите на претпријатијата (5,2%) во однос на порастот на депозитите на населението (1,7%), во јули е остварено месечно зголемување на вкупните депозити кај банките за 2,7%. Вкупните пласмани на банките во јули остварија пораст од 2,6%, при значително поизразен пораст на денарските кредити (2,8%), во споредба со девизните кредити (1,0%).

Сезонски зголемената побарувачка за готови пари во оптек (поради годишните одмори), во јули резултираше со месечен пораст на примарните пари (2,5%). Следствено, паричната маса М1 беше повисока за 2,4%. Зголеменото краткорочно и долгорочно штедење придонесе за зголемување и на пошироките монетарни агрегати М2 и М4, кои остварија месечен пораст од 2,4% и 2,6%, соодветно. Со оглед на речиси идентичниот месечен пораст на монетарните агрегати и примарните пари, монетарните мултипликатори беа непроменети во однос на претходниот месец. Споредено на годишна основа, освен паричната маса М1 која забележа пад поради пониското ниво на готови пари во оптек, останатите монетарни агрегати М2 и М4 остварија висок пораст (14,6% и 10,3%, соодветно), согласно значително повисокото ниво на штедење на краток рок.

Измени во Законот за Народна банка на Република Македонија*

Во јули 2003 година беа усвоени значајни измени во Законот за Народна банка на Република Македонија (НБРМ), во насока на зголемување на самостојноста и независноста на НБРМ, како и поголема транспарентност во нејзиното работење.

Имено, со измените, НБРМ се здоби со целосна независност во утврдувањето на политиката на девизниот курс на денарот, за што досега беше потребна претходна согласност од Владата на Република Македонија. Вториот значаен аспект на зголемената самостојност на НБРМ се однесува на изборот на вицегувернери, кој според претходните законски одредби се вршеше на предлог на Претседателот на Република Македонија, а со измените тројцата вицегувернери ќе се именуваат на предлог на гувернерот.

Супервизорската функција на НБРМ е дополнета со права и одговорности за издавање и укинување на дозвола за основање и работење на банка и штедилница и за статусни измени согласно Законот за банки, за што НБРМ е должна да доставува писмено известување до Министерството за финансии. НБРМ се здоби со можност за поголема размена на информации со домашни супервизорски органи и со органи од други земји за супервизијата на меѓународно активните банки. Исто така, заради следење на финансискиот систем, НБРМ е должна да го информира Министерството за финансии за применетите супервизорски мерки и да доставува податоци за перформансите на банкарскиот систем (на квартална основа).

За поголема транспарентност во работењето на НБРМ придонесуваат и измените со кои се предвидува гувернерот на НБРМ да одржува средби со надлежните комисии во Собранието на Република Македонија, најмалку двапати годишно, на кои ќе ги информира за работењето на НБРМ.

Од аспект на работењето на Советот на НБРМ, со измените укината е одредбата двајца од шесте надворешни членови да бидат професионално ангажирани во Советот. Притоа, членови на Советот се лица со високо образование од економска или правна струка и лица со работно искуство од најмалку пет години (во последните десет години пред именувањето) во сферата на финансиите, банкарството или научната дејност од областа на економијата. Истовремено, сите членови на Советот, како и вицегувернерот кој не е член на Советот, за време на мандатот како и две години по отповикувањето, не можат да бидат членови на органи на управување, да се вработат или да основаат банка или штедилница.

За разлика од досега, НБРМ има обврска сите извештаи кои ги поднесува до Собранието на Република Македонија да ги објави најдоцна шест месеци од истекот на периодот за кој се изготвени (претходно, оваа обврска важеше само за полугодишниот и годишниот извештај за работењето).

* Службен весник на РМ бр. 51/2003 од 31.07.2003 година, со примена од 08.08.2003 година.